erol şabi erdinç

Roza Lüksemburg

Osmanlı Devleti ve Alman emperyalizmi

TÜSTAV
ARŞİV
BELGESİ

TÜSTAV

Çeviren :
Aziz Ziya

1941

erol şabi erdinç

Roza Lüksemburg

Osmanlı Devleti ve Alman emperyalizmi

TÜSTAV
ARŞİV
BELGESİ

Çeviren :
Aziz Ziya

1941

Roza Lüksemburg

TÜSTAV
ARŞİV
BELGESİ

Osmanlı Devleti ve Alman emperyalizmi

Çeviren :
Aziz Ziya

1941

SERTEL MATBAASI
İstanbul Ankara Cad. No. 67

TÜSTAV

BİRKAÇ SÖZ

Osmanlı Devletinin yıkılışındaki esas sebebi, başlıca âmili, içinde bulunduğu ekonomik şartlarda, sahip olduğu istihsal kuvvetlerinin vaziyetinde aramalıdır. Bu tarzda bir görüşten hareket edildiği taktirdedir ki ancak, iptidaî ekonomik şartlar içerisinde bulusan İmparatorluğun, maddî inkişaf halindeki garp kapitalizminin istismar ve rekabetine dayanamıyarak yıkıldığı anlaşılabilir.

Garp kapitalizminin ileri istihsal kuvvetlerini teşkil elden teknik istihsal vasıtaları karşısında İmparatorluk ortaçağ istihsal tarzını temadi ettiriyordu. Bu suretle Osmanlı Devleti garp kapitalizminin istismarına açık bir saha olmak bedbahtlığından kurtulamadı.

Garpta işçi sınıfının istismarile vücude gelen sermaye birikmesi, geniş kazanç sahası ve yüksek faizli menbalar aradığından iptidaî istihsal tarzına dayanan memleketlere doğru akmıya başladı. İmparatorluk Avrupanın mamul eşya pazarı olmakla kalmadı, aynı zamanda sermaye idhali pazarı haline geldi. Yabancı malî sermaye ilk zamanlarda Türkiyede yerli bir sanayi kurmak lüzumunu, zamanın istismar şartlarına göre zarurî görmiyerek yalnızca mamul eşya sürmek, para işletmek ve toprak istihsalini zaptetmek yolunu tuttu.

İmparatorluğun inhilâl devrindeki malî vaziyetine kısaca bir göz atarsak yabancı malî sermaye hâkimiyetinin imparatorluk bünyesindeki sömürücü ve yıkıcı rolü derhal anlaşılabilir.

1854 tarihinde yapılan 75 milyon franklık ilk istikrazı 1855 de Kırım harbi sebebile 5 milyon İngiliz liralık ikinci bir istikraz takip etmiş, 1858 de 5 milyon liralık ve 1860 da 400 milyon franklık diğer istikrazlar akdedilmiştir. Birincisine karşılık Mısır vergisi tahsis olunmuş, ikincisine umumî varidattan tefrikler yapılmış, üçüncüsüne de

İstanbul gümrükleri varidatı teminat olarak terkedilmiştir. Türk devletinin itibarını ve bünyesini malî tazyiklerle feci bir hale sokan bu dört istikraz yolile madenî nakit memleket haricine kaçmış, hükûmet, Galata banker ve sarraflarına yaptığı dahilî borçtan ayrı, 500 milyondan fazla, haricî bir borç yükü altında kalmıştır.

Sonraları, Fuat Paşanın reisliği altında kurulan Islahâtı Maliye Komisyonu vaziyeti kurtarmak istemiş ise de hiç bir şeye muvaffak olamamış, Osmanlı İmparatorluğu Avrupa finans mümessillerinin avucu içine düşmüştür.

Müteakip bir sürü istikrazlara, muhtelif vilâyet gümnükleri, ipek, tuz, tütün öşürleri, Anadolu ağnam varidatı, Ergani bakır madeni rusumu karşılık gösterilmiş, bu suretle, Türk çiftçi ve köylüsü tamamile Avrupalı maliyeci ve iş adamları tarafından iliklerine kadar soyulmuştur.

Rumeli şimendüferleri inşasını üzerine alan Hirsh isimli tilki bir kapitalistin, çevirdiği dolaplrla, 200 milyon frangı tecavüz eden bir kâr çıkarması, Avusturyalı bankerlerin kazanç hırsını tahrik ederek Osmanlı İmparatorluğuna çevirmiş, İstanbulda kurulmuş olan «Avusturya—Osmanlı» ve «Avusturya — Türk» bankaları hazine ile münasebetlere girişerek İmparatorluk maliyesinde mühim roller oynamıya başlamışlardır. Bu suretle, Edirne, Tuna ve Selânik vilâyetleri varidatı da elden çıkmıştır.

Devlet hazinesi elde ettiği ödünç paranın iki mislinden fazlasını borçlanmış ve yakasını kurtaramıyacak bir vaziyete düşmüştür. Aktedilen istikrazların mürettebatını ödemek için yeni istikrazlar vücude getirmek gibi feci çıkmazlara giren hükûmet efsanevî kârlar peşinde koşan mukrizlere zelilâne avuç açarak en fahiş faizlerle para toplamıya çalışmıştır. 1875 senesine kadar İmparatorluk, takriben 230 milyon liralık borcuna mukabil, eline ancak 130 milyon lira etrafında bir miktar geçirmiştir. Oysa ki Osmanlı İmparatorluğunun hakikî büdcesi 18 milyon liradan ibaret bir şeydi. 1875 senesinde devletin borcu üç misline çıkarak, haricî borç mürettebatı da 13 milyonu geçti.

TÜSTAV

Dahilî borç faizleri de çıktıktan sonra Osmanlı İmparatorluğunun idaresine ancak 2 milyon lira gibi gülünç bir mikdar kalabiliyordu. Artık malî imkânları çıkmaza giren İmparatorluk 1875 teşrinievvelinde borçları tecil kararını vermiye mecbur oldu. Bilâhire, 8 kânun 1881 de meşhur Muharrem kararnamesile Düyunu Umumiye idaresi kurulmuş, karşılık olarak gösterilen birtakım varidatın elde edilmesi garplı tefecilerden mürekkep (Düyunu Umumiyyei Osmaniye Meclisi İdaresi) namı altındaki heyete verilmiştir.

Düyunu Umumiye müessesesi ile garp emperyalizmi artık memleketin bütün iktisadî ve malî kaynaklarını boyunduruk altına alıyordu.

Borcun 237 milyondan 141 milyona indirilmesi, yükün hafifletilmesinden ziyade istismar hareketine yeni bir seyyaliyet, bir canlılık getirdi.

Rüsumı sitte adı verilen altı vergi yani tütün inhisarı; tuz inhisarı, pul varidatı, müskirat rüsumu mîrisi, ipek öşrü, saydi mâhi rüsumu, Düyunu umumiye idaresine varidat olarak tahsis edildi. Memleketin her tarafına yayılan geniş bir teşkilât ile Türkiyenin yaşama menbaları yabancı kapitalistlere teslim edilmiş oldu. Bu suretle, 1882 den itibaren her sene Türk toprakları daima 2,5 milyon liraya yakın bir borç ödüyordu.

Tarihimizin ne korkunç bir hâdisesidir ki, emperyalist rekabetin kanlı bir boğuşması halinde tezahür eden 1914 Umumî Harbine kadar Osmanlı Devleti Düyunu umumiye varidatının bir habbesine bile dokunamamıştı.

Geniş Türk topraklarının zengin mahsulleri en feci şartlar altında işletilen Türk köylüsünün zorla elinden alınıyor, alınteri doğrudan doğruya faiz olarak Avrupalı kapitalistlerin cebine akıyordu.

Ne yazık ki, Türk müstahsilinin iş neticesi, köylünün vücude getirdiği toprak servetleri, kendi refah ve tekâmülünün şartları olacağı yerde, kilometrelerce uzakta,

maruken koltuğunu sallıyarak pürosunu tüttüren malî spekülâtörün lüks ve bedava yaşayış imkânlarını hazırlıyordu.

Kapitalist kurdu «müslihane hulûl» ile Osmanlı İmparatorluğunun malî bünyesini kemirirken onun siyasî varlığını da tam mânasile boyunduruk altına almıştı.

Umumî Harbin sonlarına kadar devam eden bu iktisadî ve siyasî esaret ilk darbeyi millî kurtuluş hareketile yedi.

***

Şu kısa izah dekorunun anahatları içerisinde, aşağıda tercümesini verdiğimiz parçanın yüksek ilmî kıymeti daha berrak olarak görülecektir.

Bu tercüme büyük harp öncesi Avrupasının müstesna nazariyecilerinden sayılan ve tarihin yetiştirdiği en büyük kadın iktisatcı ve mütefekkir «Rosa Luxemburg» un 1915 nisanında «Sosyalist demokrasinin buhranı - Jünius brochures» isimli yazdığı eserden alınmıştır.

Türkiye hakkında, Alman kapitalizminin hakikî maksat ve gayelerini salâhiyetle göstermesi itibarile, bize ait parçanın şu sırada tercümesini bir vazife bildim. Ne yazık ki, Turan ve kızıl elma peşinde, şuurunu Alman emperyalizminin hizmetine koymuş kuklalar, Türk milletine örnek mütefekkir ve vatanperver diye sürülürken, Türk köylüsünün hakikî menfaat ve varlığının müdafaasını, Alman proletaryasının büyük ihtilâlci şefi «Rosa Luxemburg» yapıyordu.

«Rosa» nın eseri Alman emperyalizminin mahiyetini kat'î sarahatla açığa vurmuş ve Alman kütlelerini sürüklendikleri felâket yolunda ışıklandırmıştır.

Aziz Ziya

TÜSTAV

Osmanlı Devleti ve Alman emperyalizmi

Alman emperyalizminin en ehemmiyetli harekât sahası Türkiye oldu. Alman emperyalizmini Türkiyeye «Doyçebank» sürükledi. Bankanın Asyadaki muazzam işleri Almanyanın şark politikasının merkezinde bulunuyordu. Geçen asrın ikinci yarısı başlangıcında, İzmir demir yollarını inşa ve İzmite kadar Anadolu demiryolunun ilk hattını temin ederek, Anadolu Asyasile başta İngiliz sermayesi meşgul oldu. Alman kapitali mücadele meydanına 1888 de girdi; İngilizler tarafından inşa edilmiş olan hattın işletmesini ve Kayseri, Konya ve Bursaya doğru yol şubelerile İzmitten Ankaraya yeni bir hat inşasını Abdülhamidden elde etti. 1899 da «Doyçebank», ticaret acentelerinden başka, Haydarpaşada bir liman inşa ve işletmesini, bu limandaki gümrük ve ticaret inhisarını kendi üzerine almağa muvaffak oldu. Türk hükûmeti, 1901 de Bağdad büyük hattının inşası ve 1907 de Karaviran gölünün kurutulması, Konya ovasının sulanması imtiyazını «Alman bankası»na verdi.

Bu büyük ve sulhcu medeniyet eserinin ters tarafı küçük Asya köylüsünün muazzam ve «pasifik» bir şekilde mahvıdır. Bu büyük teşebbüslerin parası, dallı budaklı bir umumî borç sistemile, tabiîdir ki, «Doyçebank» tarafından avanse edilmektedir. Türkiye devleti Avusturya, Fransız ve İngiliz sermayesinin ebedî borçlusu olduğu gibi Siemens, Gwinner ve Helffenich efendilerin de ebedî

bir borçlusu haline geldi. (1). Bu borçlu, yalnız istikrazların faizlerini ödemek için devlet kasalarından daima büyük meblâğlar çekmeğe mecbur olduğu kadar, bu suretle vücude getirilmiş olan demiryollarının gayrı safi kazançları için de teminat vermeğe mecburdu.

En asrî tesisat ve nakil vasıtaları, burada, tamamile geri bir vaziyete, tabiat ekonomisi üzerine, iptidaî bir toprak ekonomisine aşılanmaktaydı.

Zarurî olan alış-veriş ve demiryollarının kârları, asırlardanberi, şarkın düşüncesiz istiptadile mahvolmuş, ancak köylünün istihlâki için güçlükle birkaç başak veren, bu ekonominin çorak toprağından gelemezdi.

Eğer memleketin kültürel ve iktisadî mahiyeti göz önünde tutulursa, emtia ticareti ve yolcu nakliyatı inki-

---

(1) Yalnız Bağdad hattı için konulan sermayenin yüzde kırkı Almanların, yüzde otuzu İsviçrelilerin ve diğer yüzde otuzu da Fransızlarındı. Hat 500 milyon sarfını icap ettiriyordu. Bağdad hattı kumpanyasının idarecileri arasında on Alman, sekiz Fransız, dört Osmanlı, iki İsviçreli ve bir de Avusturyalı bulunuyordu. Alman müteşebbisleri askerî gayeler yanında iktisadî menfaatlarını bir lâhza unutmadılar. Hattın hasılâtında zühur edebilecek açığı kapatmasını Osmanlı hükûmetinin üzerine alması ve teminat akçesi namı altında devlet varidatının karşılık gösterilmesini peşin olarak temin ettiler. Bu suretle Alman kapitalistleri için zarar ve ziyan ihtimalleri ortadan kalkmış oldu.

(Çevirenin notu»

İSTAV

şaf etmekten uzak olduğu gibi inkişafı da pek yavaşça mümkündür. (2)

Kanunen verilmesi zarurî kapitalist kârların eksiği, imtiyazlı şirketlere «kilometre başına teminat» namı altında, her sene Türk Devleti tarafından yerine konarak tamamlanıyordu. Avusturya ve Fransız sermayesile vücude getirilen Avrupa Türkiyesi demiryolları bu usûlle yapıldı; sonradan «Doyçebank» müessesesi tarafından Asya Türkiyesinde de ayni usûl tatbik edildi.

Türk hükûmeti, bu ilâve tahsisat tesliminin teminat ve rehinesi olarak, Düyunu umumiye İdare Meclisi denilen Avrupa sermayesinin mümessilliğine Türkiye Devlet varidatının başlıca menbaı olan birtakım vilâyet âşarını tevdi etti.

1898 den 1910 a kadar Türk hükûmeti, meselâ, Ankara demiryolu, Eskişehir — Konya hattı için, yuvarlak hesap, 90 milyon franklık meblâğı bu suretle ödedi. Avrupalı alacaklılarına karşı Türk Devleti tarafından her sefer ter-

---

(2) *1909 da Harbiye Nazırı bulunan Mahmud Şevket Paşa kabinesi de dış politikada Abdülhamidin islâm ittihadı siyasetini takip etmekte gecikmedi. Almanyanın Şark politikası da İngiltere aleyhinde islâm birliğini tahrikti. Almanya ile gaye birliği vücude gelince, Mahmud Şevket Paşa kabinesi Alman nüfuzu altında, evvelce Mareşal Moltke'nin ortaya atmış olduğu fikre tâbi olarak Bağdat hattının stratejik ehemmiyetini bütün diğer düşüncelerin üstünde tuttu. İngiliz donanmasının tehlikesine maruz kalmaması için hattın ziraat hususunda istifade edilmesi güç olan mıntakalardan geçirilmesine karar verildi; bu suretle istikameti askerî maksatla çizilen hattın bütün inşa masrafı mahallî istihlâk şartlarına dayanan fakir köylü ekonomisine yükletildi.*

«Çevirenin notu»

nen asırlık vergilerdir: Buğday, koyun, ipek, ilâh...

Âşar, doğrudan doğruya alınmaz; ihtilâlden evvelki Fransanın meşhur *fermiers généraux*'larına benziyen mültezimler tarafından toplanır. Devlet bu mültezimlere açık arttırma yilile, yani en fazla sürene, peşin tediye ile her vilâyet vergilerinin tahminî hasılatını satar. Bir vilâyetin âşarı bir madrabaz yahut bir konsorsiyom tarafından elde edilince, bunlar her kazânın âşarını diğer spekülâtörlere satarlar; bu sefer bu madrabazlar da yeniden, hisselerini kendillrinden daha küçük ajanlara bırakırlar.

Lâkin herkes yapmış olduğu masrafı çıkarmak ve mümkün olan en fazla kazancı toplamak istediğinden, âşar köylüye yaklaştıkça bir çığ gibi büyümektedir, Mültezim hesaplarında yanıldı mı, zararını köylünün hesabına çıkarmağa bakar. Köylü, borçtan mahvolmuş bir halde, sabırsızlıkla mahsulünü satabilmek anını bekler; eğer buğdayını biçti ise, âşar mülteziminin kendisine ait hisseyi almak hususunda keyfi gelinceye kadar, uzun haftalar beklemek mecburiyetindedir.

Ayni zamanda hububat taciri olan mültezim, mahsulü çürümek tehlikesine maruz bulunan köylünün bu vaziyetinden, mahsulünü düşük fiata koparmak için istifade eder ve gayri memnunların şikâyetlerine karşı memurların, bilhassa mahallî idareci olan muhtarın yardımını temin etmeği bilir. Bir vergiler mültezimi bulunmadığı vakit, âşar, mahsul ve eşya olarak, hükûmet tarafından toplanır, anbarlara taşınır, borç tahsisatı olarak kapitalislere tevdi edilir. İşte Avrupa sermayesinin medenileştirici faaliyeti vasıtasile "Türkiyenin iktisadî kalkınmasının„ iç mekanizması.

Bu ameliyeler ile iki türlü neticeye erişiliyor. Küçük Asyanın toprak ekonomisi Avrupa sermayesinin, herşeyden evvel, Alman sanayi ve banka sermayesinin kârı ve kullanışı için çok iyi kurulmuş bir soygunculuk mevzuu oluyor. Bu suretle, Almanyanın Türkiyedeki "nüfuz mın-

TÜSTAV

takaları,, inkişaf ediyor, yeniden, Türkiyenin siyasî "himayesine,, vesile ve fırsat veriyorlar. Ayni zamanda, köylünün ekonomik istismarına zarurî âlet olan Türk hükûmeti Alman dış politikasının tâbii, itaatli bir âleti haline geliyor. Daha evvelden, Türkiyenin devlet sarfiyatı, maliyesi, gümrük ve vergi siyaseti esasen Avrupa murakabesi altında bulunuyordu. Alman nüfuzu kendisini, bilhassa askerî teşkilâtın hâkimi yaptı.

Bundan böyle, Alman enperyalizminin menfaati, Türk devletinin vakitsiz inhilâli durdurulduğu nisbette, Türkiye devlet iktidarının kuvvetlendirilmesinde bulunduğu aşikârdır.

Türkiyenin tacil edilmiş bir inhilâli İngiltere, Rusya, İtalya ve Yunanistan arasında taksimine götürecek, bu suretle Almanyanın kendi nev'inde yegâne üssü ortadan kalkmış olacaktı. Ayni zamanda, bundan İngiltere ve Rusyanın, Akdeniz devletleri olarak harikûlâde inkişafı meydana gelecekti.

Bundan dolayı, evvelce İngilizler tarafından Mısırın ve Fransızlar tarafından Fasın kemirildiği gibi, Alman kapitali tarafından iliklerine kadar kemirilmiş olarak, Almanyanın eline olgun bir meyva halinde düşünceye kadar, Alman emperyalizmi için, Türkiyenin «temamiyetini», kullanışa müsait cihaz halindeki muhtar Türk devleti» ni muhafaza etmek ehemmiyetlidir. (3) Alman emperyalizminin şayanı dikkat sözcüsü Paul Rohrbach açıkça şöyle demektedir; «Her taraftan haris komşularla çevrilmiş Türkiyenin, tercihan, istinadını şarkta toprak menfaatları olmıyan bir devlette bulması vaziyetlerin icabıdır. Bu devlet Almanyadır. Bize gelince, Türkiyenin ortadan kalkmasiyle büyük zararlar hissedeceğiz. Eğer Rusya ve İngiltere, Türkiyenin başlıca varisleri olurlarsa bu iki devletten her biri, bu suretle, kendi kudretinin şayanı dikkat bir inkişafını kazanacağı âşikârdır. Fakat Türkiye bize de ehemmiyetli bir parçanın düşeceği bir tarzda taksim edilse bile bu bizim için hudutsuz müşkilât ifade edecektir; zira, İngiltere, Rusya ve bir bakıma da Fransa, İtalya, gerek denizden ve karadan, gerekse her iki cihette birden kendi toprak hisselerini müdafaa ve işgal etmek imkânına malik olacaklardır.

Bize gelince, bilâkis, Şarkla doğrudan doğruya her türlü irtibatın dışında bulunacağız. Bir Alman Anadolusu, yahut bir Alman Mezopotamyası, ancak İngiltere ve onunla beraber Fransa, daha önceden, bugünkü siyasî mefkûre ve gayelerinden vaz geçmiye mecbur olursa, yani eğer Cihan Harbi, peşin olarak, akıbetini Alman men-

---

(3) Osmanlı Devletinin «temamiyeti» hakkındaki Alman burjuvazisinin telâkkisi de riyakâr bir çehre ile kendini şöyle gösteriyordu: Mareşal Fonder Golç Paşa (!) Türk dostlarına Avrupa ve deniz aşırı topraklarını boşaltarak «Osmanlı Asyası» na ric'at etmelerini tavsiye ediyordu. Bu kanaate göre «Rumeli, Türk uzviyetinin içerisinde daimî bir iltihap taşıyan kör bir bağırsak gibi olduğundan» bu kesilip atılmadıkça İmparatorluk şifa bulamazdı. Osmanlı Devletinin diğer «hararetli dostu» Paul Rohrbach da, aynı kanaatte bulunarak Türklerin Rumeli topraklarından çekilmesinin İmparatorluk için iyi olacağını ileri sürüyordu. Bu suretle; geniş hudutlar daralacak, Türklük Küçük Asya ve civar toprakları içinde mütesanit, kendini müdafaa edebilecek bir vaziyette bulunacaktı!

Fakat hakikatte, Alman kapitalizmi, bu şekildeki «bütünlük» siyasetile hem İmparatorluğun kendi halinde bulunmasını, hem de İmparatorluğun muhalifi olan Balkan devletleri yanında Alman tesir ve nüfuzunun artmasını temin etmiş olacaktı.

«Çevirenin notu»

TÜSTAV

faatleri istikametinde bulduğu taktirde tahakkuk edebilecektir.» *(Harp ve Alman Politikası).*

8 ikinci teşrin 1898 de, Şamda büyük Salâhaddin'in gölgesinde, Peygamberin sancağı şerifini ve Muhammed dünyasını himayesi altına almağa şaşaalı bir surette yemin etmiş olan Almanya, kanlı katil Sultan Hamidin rejimini bütün bir çeyrek asır bu suretle kuvvetlendirmeğe çalıştı; (4) ve Jöntürk rejimi altında, kısa bir teveccühsüzlük devresinden sonra, bu eserine devam etti.

«Doyçebank» ın mükâfatlandırıcı ameliyelerinden başka, esas vazife, başta (Fonder Golç) Paşa olduğu halde, Alman muallimleri tarafından Türk ordusunun talim ve terbiyesi ve teşkilâtlanması oluyordu. Ordunun asrîleştirilmesile, tabiî, Türk köylüsünün sırtına bunaltıcı yeni yükler bindirildi; fakat, Krupp ve «Doyçebank» a yeniden parlak iş ufukları açıldı. Aynı zamanda, Türk askerliği, Almanyanın prusyalaşmış militarizminin tâbiiyeti altında, Akdeniz ve Anadoluda Alman politikasının istinat noktası oldu.

Almanyanın teşebbüsiyle Türkiyenin «hayatlandırılması» nın bir cesedi canlandırmanın sun'î tecrübesinden

---

(4) Meşrutiyet idaresinde de büdce açığı gittikçe arttığından Alman ve Avusturya bankalarından 7 milyon lira istikraz edildi. Bu suretle pek kısa bir tereddüt devresinden sonra Alman dostluğu yine eski cereyanını kuvvetlendirmiş oluyordu.

Bu dostluk Sultanahmet parkındaki granit âbidenin kubbesine

Hazreti Abdülhamid hânın muhibbihâsı

.....

Hazreti Vilhelm sani rüzgâr-ı kâmuran

.....

diye nakşedilmişti.

«Çevirenin notu»

ibaret olduğunu Türk inkilâbının mukadderatı mükemmel şekilde ispat eder.

İnkilâbın ilk safhasında, ideolojik unsurun hâkim olduğu ve bu ideolojik unsur, kendi hakkında, yüksek maksat ve hayallerle, hakikî hayat vaitleri içerisinde bir ilkbahar ve Türkiyenin iç yeniliğini sakladığı vakit, Jön-Türk hareketinin siyasî muhibleri, varlığında modern-liberal devlet idealini taşıdığı İngiltereye teveccüh ediyordu; halbuki, uzun seneler zarfında eski sultanın mukaddes rejiminin resmî hâmisi olan Almanya, ona muhasim gibi geliyordu.

1908 inkilâbı, zahirî olarak Alman Şark politikasının iflâsı idi; ve umumiyetle şöyle mülâhaza edildi: Abdülhamid'in hal'i Alman nüfuzunun düşmesidir. İktidar mevkiine gelmiş olan Jöntürkler iktisadî, içtimaî ve millî her hangi bir büyük reforma girişmek hususunda tam liyakatsizliklerini meydana koydukları nisbette ve teşebbüsleri irticaa doğru meylettiği nisbette, tabiî bir zaruretle ve derhal devletin esaslı mesnetleri olarak Abdülhamidin dededen kalma tahakküm metotlarına, yani birbirine karşı ayaklandırdıkları ezilmiş milletler arasında zaman zaman tertip edilen kan deryasına ve köylünün hudutsuz olarak şarkvarî tazyik edilişine avdet ettiler. Bunun içindir ki, bu şiddet rejiminin sun'î olarak muhafazası «genç Türkiyenin yeniden başlıca endişesi oldu ve harici siyaset sahasında da derhal Abdülhamit ananelerine —Almanya ile ittifaka— döndü.»

Türk Devletini parçalıyan Arap, Rum, Kürd, Ermeni ve son zamanlarda da Arnavutluk ve Makedonya millî meselelerinin çokluğu; İmparatorluğun muhtelif parçalarındaki ekonomik ve sosyal meselelerin başkalığı; civardaki genç Balkan Devletlerinin kuvvetli ve canlı kapitalizminin ikbali yanında, bilhassa Türkiyede, uzun seneler zarfında, beynelmilel diplomasi ve beynelmilel kapitalin inhilâl ettirici tesiri ve bütün bunların yanında, Türk devletinin hakikî diriltilişinin neticesiz ve bu mütefessih

TÜSTAV

harabeler yığınını bir arada tutmağa çalışmanın irticaî bir teşebbüse müncer olması, uzun zamandanberi, herkes ve bilhassa Alman Sosyal-Demokrasisi için tamamile vazihti. Evvelce, 1896 senesi büyük Girit isyanı vesilesile, parti matbuatında, Şark meselesi ve Avrupa irticaının bir miras parçası olarak «Türkiye tamamiyetinin» kat'î reddi ve Marx tarafından Kırım harbi zamanında müdafaa edilen noktai nazarın baştan tetkik edilmesini icap ettiren derin bir münakaşa açılmıştı. Jön-Türk rejimi, irticaî vasfı ve dahilî sosyal verimsizliği içerisinde, sosyal demokrasi matbuatındaki kadar bir sür'atle ve doğru olarak hiç bir tarafta bilinmedi. Türk devleti kadar harabîleşmiş bir barakayı yaşıyabilir bir hale sokmak için yalnızca enerjik askerî muallimler ve sür'atli bir seferberlik maksadile stratejik demiryolları lâzım geleceği kanaati tamamile prusyavarî bir fikir oldu. (5) 1912 yazından itibaren Genç-

(5) *Almanya, Türkiyenin «tamamiyetini» muhafaza etmek gayretinde idi; fakat bu gayretin hakikî gayesi Türkiyenin taksimini tehir ettirerek sonradan daha iyi şartlar altında, kendi lehine intikal ettirmekti. Evvelce Çarlık Rusyası da Türkiyenin tamamiyetini istiyordu; fakat, Alman nüfuzunun Türkiyeye yerleşmesile, her iki emperyalizm menfaat tezatlarile karşılaştılar. Geçen Cihan Harbinin başlangıcında, çarlık emperyalizminin meşhur politikacısı Struve şöyle demektedir: «Alman politika adamlarında, Almanyanın himayesi altında, Türkiyenin «Mısırlaştırılması» proğramı ve fikrinde tekâsüf eden hususî bir Türk politikası tebarüz etmektdeir. Çanakkale ve İstanbul Boğazları Alman Süveyşi haline geleceklerdir. Fakat Karadeniz, yahut Marmarada bir Alman Mısırı, Rusya bakımından tahammül edilmez bir şey olacağı tamamile vazihtir.»*

«Çevirenin notu»

Türk rejimi irticaa girdi. Türk yenileşmesinin ilk hareketi, bu savaşta, hükûmet darbesi, Esas Kanun'un kaldırılması, yani Abdülhamid idaresine avdet oldu.

Almanya tarafından yetiştirilmiş olan Türk militarizmi, daha ilk Balkan Harbinde sefil bir tarzda iflâs etti; ve Almanyanın himayesi altında, Türkiyenin feci kasırgasına sürüklendiği bugünkü harp, neticesi ne olursa olsun, Türk İmparatorluğunun kat'î bir inhilâline müncer olacaktır.

Alman emperyalizminin almış olduğu vaziyet —ve onun mahiyetinde: Doyçebank'ın menfaati— Şarkta Alman İmparatorluğunu diğer devletlerle muhalefet haline soktu: başta İngiltere ile. İngiltere, Alman hasmına, yalnız rekabet halindeki işlerini terketmeğe mecbur kalmadı, bundan başka, Mezopotamyadaki büyük sermayelerinin kârını da terketti; bunlar tarafların rızasına dayanan bir hesap neticesinde halloldu. Fakat stratejik demiryollarının kuruluşu ve Alman nüfuzu altında Türk militarizminin kuvvetlenmesi, İngilterenin dünya politikasının en hassas noktalarından biri üzerinde vücude getirildi: Bir taraftan, Ortaasyanın, İranın, Hindin, diğer taraftan Mısırın yol ağzında.

Rohrbach, «Bağdad Yolu» isimli kitabında, şöyle yazıyordu:

«İngiltere Avrupadan, kara üzerinde tecavüze tek bir yerde uğrıyabilecek ve tek bir yerde vurulabilecektir: Mısırda.

Mısıra inecek darbe ile, İngiltere, yalnız Süveyş Kanalı üzerindeki hâkimiyetini, Hindistan ve Asya ile bağını kaybetmekle kalmıyacak, ihtimal ki doğu ve şimal Afrikasındaki topraklarını kaybedecektir. Mısırın Türkiye gibi bir islâm devleti tarafından zaptı, Hindistanın altmış milyon islâm İngiliz tebaası üzerinde tehlikeli tesirlerden başka, Efganistan ve İranda da tesir icra edebilecektir. (6)

(6) *Alman kapitalizmi tarafından Küçük Asya, Av-*

TÜSTAV

Fakat Türkiyenin Mısırı düşünebilmesi için, Küçük Asyada ve Suriyede tamamlanmış bir demiryolu şebekesine sahip olması; Anadolu demiryolunun uzatılması sayesinde, Mezopotamya üzerinden bir İngiliz taarruzunu tardedebilmesi; ordusunu büyütüp ıslah etmesi ve umumî ekonomik vaziyetile maliyesini ilerletmesi şarttır.

Cihan Harbinin başlangıcında çıkan «Harp ve Alman Politikası» adlı kitabında da diyor ki: «Bağdad hattı, menşeinden itibaren, İstanbulu ve Türk İmparatorluğunun stratejik noktalarını Suriye ile ve Dicle, Fırat üzerinde bulunan vilâyetler ile derhal münasebet haline koymağa tahsis edildi. Tabiî, evvelden anlaşıldı ki, Arabistan ve Suriyenin, kısmen tasavvur edilmiş olan demiryollarına, kısmen inşa halinde yahut inşası bitmiş olan demiryollarına bağlanan hat, aynı zamanda, bir Türk — Cermen ittifakının tasavvuru halinde Türk kıtalarını nakletmek imkânını temin edecektir; ve ifası daha basit olan diğer birçok tasavvurlarda da, Bağdat demiryolu Almanya için siyasî bir hayat sigortası mahiyetindedir.»

Alman emperyalizminin yarı resmî sözcüsü, bu suretle, Alman emperyalizminin Şarktaki plân ve maksatlarını açıkca ifade ediyordu.

rupa ile Hindistan arasında daima bir köprü olarak görülmüştür. Alman iktisadî genişleyişinin tatbik mahalli, bugünkü safhasında, Yakın Şark olduğuna göre, kapitalist «Yeni nizam» vahdetinin bir unsuru da Türkiye farzedilmektedir. Alman kapitalizminin Irak ve Hindistana giden karayolu Balkan yarım adasile Türkiye topraklarından geçtiği Alman kurmaylığı tarafından daima ileri sürülmüştür. Bugünkü Alman militarizmi de eski kanaatları, asrî vasıta ve teçhizatla tatbik marifetinden başka bir yenilik göstermemektedir. Zira; Alman harp usûlunun ruhunu tecavüz fikri teşkil eder. Taarruz ve hücum nazariyesi mareşal Molteke tedrisatının esasıdır.

teşkil eder. Taarruz ve hücum nazariyesi mareşal Molteke tedrisatının esasıdır. «Çevirenin notu»

Fi. 10 kuruş

TÜSTAV ARŞİV BELGESİ

ÇIKACAK KİTAPLAR :

Faşizm Hareket ve İdeoloji olarak.

Yazan: Aziz Ziya

İkinci emperyalist harp ve Türk Milliyetciliği.

Yazan: Abidin Nesimi

1871 Paris Komünü (70 inci yıldönümü münasebetile.)

Yazan: Paul Louis.

TÜSTAV